

no 05
mei
2019

d'Eigenspraok
Werkgroep dialect OVGG

kontakblad d'Eigenspraok

nr 05

mei 2019

Oudheidkundige Vereniging Gemeente Gendringen
d'Eigenspraok - Werkgroep dialect
Contactpersoon Wim Epskamp
epskampwim@gmail.com

Bi-jeenkoms donderdag 16 mei 2019

Aanvang: 13.30 uur

Locatie: 'De Sociëteit', DRU- Cultuurfabriek 4e etage

Agenda

1. Aopening
2. Mededelingen ingekomen stukken
3. Verslag bi-jeenkoms dinsdag 18 april 2019
4. De joren tachteg, ow ervaringen
5. Dictee
6. Rondvraag, sluting

Wi-j zien mekaar, Wim

Een monument met geschiedenis

deur Joop

Ik mot der nog vaak an trugdenken an dat letste joor van de oorlog en de maonden door-nao. Ik was in mei 1945 een jungskan van tien joor. Wi-j wazzen al acht maonden niet meer naor school gewaes. In oktober 1944 harren de Duitsers, wi-j zeien altied 'Moffen', ons schooltjen bezet veur inkwartiering van hun soldaoten. Ok de zalen van café Vink en van Köster en de meisjesschool harren ze ingepik. Het was echter niet zo dat wi-j al die maonden helemaal van onderwies vestaoken wazzen. Ik kan mien nog herinneren dat wi-j een paar halve dagen in de waek les kregen in de beste kamer van meester Buitinga, 't hoofd van de school. In dat kamertje had 't schoolbestuur een antal schoolbanken geprop zoda'w met een beheurlek antal leerlingen regelmaotig nog een halve dag les harren. Spöllen op de spölplaats was der niet bi-j, want door ston een veldkökken van de Duitsers.

Regelmaotig wed door ok een varken geslach en den hieng dan understebaoven an een tak van de grote kastanjeboom, midden op 't schoolplein. Die varkes – en dan bedoel ik niet de Duitse soldaoten – kwammen vas niet uut Duitsland, mao wazzen gevorderd, oftewel gejat bi-j de plaatsseleke boeren. Ik denk dat ik toen in de vierde klas zat, tegeswoordig is dat gleuf ik groep zes. 't Ni-je schooljaar begon toen altied nog op 1 april. Toen wi-j end mei weer in ons eigen schooltjen trechkonnen, was der nogal wat veranderd. Wi-j mochten 't schooljaar afmaken veur wat 't weerd was. Met de grote zommervakantie op 1 augustus begon tevens ok 't ni-je schooljaar en niet meer zoas 't veurdien was op 1 april. Baovendien ging niemand aover naor de volgende klas. Iedereen blef zitten in de klas woorin men zat. Zodoende begon ik dus, en al mien andere klasgenootjes met mien, op 1 september 1945 weer in de vierde klas, woor ik op 1 april 1944 ok al begonnen was.

De dag dat wi-j ons schooltjen weer in gebruik nammen, was bes wel biezonder. Wi-j wazzen uuteraard ni-jsgierig hoe 't lokaaltjen woor ons klasjen in kwam deruutzag. Dat viel tegen, wet ik nog. 't Stonk der naor een desinfectiemiddel, een soort chloorluch den ow bi-jkans de aosem afsnei. Wiejers was van 't meubilair niet völle meer aover. De mooie kasten met glazen deuren, woor de leermiddelen altied in bewaard wedden, wazzen der niet meer. De Duitsers harren door de kachel met gestaok. De plaatsseleke timmerman, Joep Ebbes, het toen ni-je kasten gemaak van vureholt, bekleed met hadboard. Later wedden ze ok nog gresgruun geschilderd, dat dei pien an de ogen en sloeg as een tang op een varken, vonnen wi-j blagen, mao de meister was der bli-j met. Ok wet ik nog dat de riolering niet goed meer werken. De piesbakken en poepdozen konnen 't niet zo gauw allemaol vewerken en dan liep de boel vaak onder de deur hen, de gang in, door we'j niet vrolek van as leerling. Gelukkig kwam de gemeente dan um de boel weer gangs te maken en op te rumen.

Asof der nog niet genug problemen wazzen bi-j de herstart van de school in den nogal ge-denkwaaardige herfst van '45, brak der ok nog 'n besmetteleke huidziekte uut onder de leer-lingen. In de volksmond wed 't 'krebs' genuumd, mao wi-j blagen zeien dat 't schurf was, de officiële benaming was echter 'scabies'. Niet alleen ons schooltje had door las van, ok op de basisscholen en scholen van veurtgezet onderwies in de omgeving kwam 't veur. Ok toen kwam de gemeente in aktie. In Gendringen wed in een klas van de openbare school een behandelcentrum ingerich. Alle leerlingen van alle basisscholen uut de gemeente Gen-dringen mosten door naortoe veur een behandeling. De reis, met de hele klas, naor Gen-dringen was al een belaevenis op zich. In de open laadbak van een Engelse legertruck wed-den wi-j allemaol naor Gendringen gebrach. Wi-j vonnen 't geweldig interessant. 't Vulen as 'n schoolreisjen. Zingend zatten wi-j in de laadbak en zwaaien naor iedereen die 't zien wol. Eénmaal in Gendringen mossen wi-j ons helemaal uutklejen en achter in de ri-j ansluten. Vuutje veur vuutje schaof de ri-j naor veuren en endelek wa'j dan an de beurt. Dan stonnen i-j veur een man met een emmertje en een ordinaire witkwas. In 't emmertje zat een witte vloeistof, 't lek wel wat op witkalk woor ze bi-j ons de varkeshök elk veurjaar met deien.

Dan dopen dat 'schurfmenneke' zien witkwas in 't emmertjen en we'j van onder töt baoven met dat spul ingestrekken. 't Grei was ieskold en 't stonk een uur in de wind. Vevolgens ko'j ow weer anklejen, wat nog niet zo eenvoudig was, immers iedereen wol wel graag zien eigen onderboks weer trughemmen. Doornao wedden wi-j weer deur onze 'Tommie' met zien legertruck keurig bi-j ons schooltjen afgezet, woor wi-j allemaal 'n sinasappel kreggen as compensatie veur de nogal "spartaanse" behandeling.

Op 't moment da'k disse herinneringen op papier zet, zun wi-j ruim zeuventig jaar wiejer in de tied. Der is nogal wat veranderd gedurende al die joren. Dat jongensschooltje is be-gin joren '70 van de een op de andere dag vedwenen. As een dief in de nach, mao dan bi-j 't krieken van de dag, wazzen door op een slech moment opens de bulldozers. Niemand in 't dorp wis der wat van. In twee dagen was 't schooltje platgegooid en afgevoerd. De olde kastanjeboom – ruim 100 jaar old – is uut solidariteit toen mao dood gegaon en is ok deur de gemeenteleke slopers opgeruimd. De spölplaats wed umgeploeg en ingezaejd met gres. Jorenlang het door een monument van zinkplaat gestaon, an de gemeenschap van Etten geschonken deur rioolwaterzuivering De Pol op de Häöven, umdat ze in Etten zo coulant wazzen dat ze door 't rioolputjen van Oos-Gelderland mochten bouwen. Niemand von 't mooi, mao een gegeven peerd mo'j niet in de bek kieken. Jammer van 't schooltjen, want dat was ok een monument. Een monument met een geschiedenis den zeker nog een tweede laeven had met gekönd, echter dat was 'm niet gegund.

Jongesschool met ok meisjes

Vuurke stäöken

veurzitter Jan

An de aoverkant van de Olde lessel, haos bi-j Jan van Aoken in de achtertuin, wazzen ze met Paosen en een paar dagen doorveur haeveg vuurken an 't stäöken. Met Paosen had dat niks te maken, gin paosvuur dus. Wat mien betrlf was dit ok 'n heel stuk interessanter.

Bi-j 't anleggen van de ni-je weg van de rotonde bi-j Sillevold naor 't fietspad en de grote parkeerplaats bi-j de DRU, kwammen smid Paul Klaasen en Peter van Toor op 't idee um 's te kieken of door nog örges oer in de grond zat. En woorempel, ze hemmen door nog twee ton van dat grei waor de opa's van de huidege Ulftenaren hun botrams met verdienden uut de grond wetten te halen. Der is een Ring van Europese Ijzersteden, en den geet aover heel Europa: Oude IJsselstreek, steden uut Engeland, Duitsland, Frankrijk, Spanje, Italië, Tjechië, Finland, Noorwegen en Oekraïne. Doorvan kwammen heupen iezervraeters – as ik ze zo onbelaefd effen mag andujen – naor Ulf en die wazzen dagen druk met 't bouwen van aovens um uut dat oer echt smeediezer te halen. Der wazzen groepen uut ons eigen landje, maor ok uut Duitsland en Frankiek. De letsten hadden inspiratie gevonnen in de brand van de Notre Dame, want zi-j mieken 'n aoven den verrekte völ op dat historische wonder lek. Maor dan van leem, met zelfs as detail een haos echte waterspi-er, zoas die in 't groot ok an völ gotische kathedralen zitten.

waterspi-er

Toeschouwers wazzen der ok, maor eigelek völs te weineg, a'j naogaot dat 't hier gong um 't letterleke fundament waor Ulf zien monetaire bestaon op het gebouwd.

De Fransen kwammen uut Bretagne en uut Lyon. Eiges von ik ze der uutzien as echte oermensen, zo weggelopen uut 'n historische film. Nee die luj die iezer maken, bun bepaold gin doetjes. Sommege köp wazzen erg de moeite weerd um 'n foto van te maken en dat he'k dan ok gedaon.

't Bun hatstikke adege luj, die iezermakers, want i-j kunt ze 't hemp van 't lief vraogen

De naogebouwde Notre dame as aoven

Franse smids an 't werk

en ze bun niks te beroerd um ow alles hoorfien uut te leggen. Die uutleg gong mien af en toe beheurlek baoven de pet en dus liet ik nao afloop mien vahaaltjen deur een van de geduldege uutleggers controleren, want 't löp gauw uut op onzin wa'j vetelt en door hol ik – zoas jullie wetten – niet van.

Van oer naor iezer

't Hele proces kump in 't kôt hierop neer dat ze van 't gevonnen oer eers de grondstof maken woor ze met gaon stäöken. Doorveur maken ze vuur met holt woor de gaele oer in kump te liggen. De brokken die ze dan nao zo'n anderhalf uur roosteren aoverhollen bun anders van kleur. 't Organische materiaal is dan vebrand en 't water is deruut. Den gaele kleur het zich umgezet in 'n soort peers/roodachteg en dat numen ze roost. Dat roost is bros en magnetisch gewodden, wat de grondstof oer eers nog niet was. Ze kunnen 't roost van 't zand scheiden deur 'n magneet. De stukskes roost gaot met aevenvöl holtksaol de eigesgemaakte aoven in. Die wazzen der in allerlei adege vormen. Somme-gen hadden zich uitgelaef in 't naomaken van de kop van smid Paul Klaasen. Veur 't echte werk wödt van leem 'n aoven gebouwd en doorbi-j motten ze goed rae-

Oer uut Oer

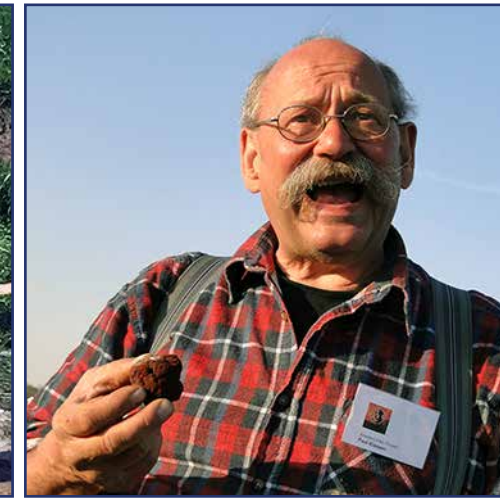
Leem uut Netterden

Tussenprodukt 'roost' naost oer

Naomaak Paul Klaasen as aoven

Mien gids: de echte Paul Klaasen

Notre-Dame van leem

kening hollen met anvoer van zuurstof en afvoer deur 'n groot gat of 'n piep an de baovenkant. In den eigesgemaakte Rennaoven, van klei uut de grond bi-j Netterden, wödt gestaok met holtksaol woortussen de brokken liggen die iezer motten wodden. De temperatuur wödt umhooggebrach töt zo'n 1200 graden en door krie'j de boks goed heit van. Een groep uut Apeldoorn miek doorbi-j alleen gebruik van menskrach. In Apeldoorn hemmen ze een boerderi-j uut de iezertied naogebouwd en door kunnen scholieren dan op prehistorisch 'Haps'-kamp. Ze leren dan ok iezer smeden. An beie kanten van de aoven hadden ze 'n piepken angebrach met dooran een blaos-balg. De stäökers mossen 'n uur of ach töt tien an de blaosbalg douwen en trekken um genug zuurstof naor binnen te blaozen. Gelukkeg wazzen ze met meer man um mekaar af te wisselen, want dat is 'n arbeidsintensief karweitjen. De andere groepen verenegden olde technieken met ni-je want die hadden 'n soort

Zwoare arbeid deur blaozen met 'n blaosbalg op handkrach

andrieving via 'n motörreken en dat geet natuurlek 'n stuk gauwer as met de hand. 't Iezer bestaat eigelek gewoon uut kleine böllekes die an mekaar plekken en doorvan krie'j dan een adege klomp woor 't zand uutgesmolten is. Dat het namelek 'n laeger smeltpunt het dan iezer. Dat afval numen ze slak en door mieken ze vrogger wel wae-gen van. In Gaanderen he'j ok niet veur niks de 'Slakweg'. As de temperatuur hoog genug is, löp der 'n sträöltje slak uut de aoven en binnenin blif

dan holtskaol met iezer aover. Op de foto's köj zien dat ze die brokken iezer met allerlei verontreinigingen uut de aoven halen. Ze numen dat de 'wolf' of 'loupe' en door gaot ze dan met 'n hamer 't slimste grei dat ze niet kunnen gebruiken uutslaon, zoas de resslak. Deur dat slaon, kommen de iezerdeeltjes dicht op mekaar te liggen en ok de resstukskes holtskaol slaot ze der dan uut.

Iemand van de Duitse werkgroep liet mien nog 'n mes zien dat e eiges gesmeed had van

Bekieken van de buit

Houweri-j

'n olde viel. Um dat mes nog scherper te kunnen sliepen, had e 't veurste stuk gehard en onthard, wordeur dat mes onmundeg scherp gesleppen kon wodden.

Jammer dat niet meer Ulftenaren in de gaten hadden dat der ech wat bizunders an de hand was bi-j de lessel. Zowat kriej anders nörges te zien. Ik kwam der gelukkeg toevalleg langs op de fiets toen ik veur de paosdagen effen naor de slager en de poelier in Ulf mos. Umdat ze mien 's middags gezeg hadden dat zo tussen zes en acht de productie uut de aoven zol gaon, bun'k toen nog maor 's effen waezen kieken. De meeste aovens wazzen toen jammergenog al kloor en deels afgebraoken, want 't proces is beheurlek onveurspel-boor en 't kan zo maor 's stuk langzamer of gauwer gaon. De Fransen met hun spectaculai-re aoven konnen gelukkeg nog zörge veur 'n mooie show. 't Publiek ston der dan ok met ontzag naor te kieken. Gold köj gewoon vinnen, maor um iezer te maken mo'j een hoop arbeid verrichten. Iezer is duurder as gold zei een van de iezermakers. En geliek het e wat mien angeet. A'k dat toen had gewetten, ha'k viefteg jaar geleien mien trouwring deur de iezersmid laoten maken. A'j older wodt, leer i-j nog 's wat en wo'j van eiges een stuk wiezer.

Mes, gesmeed uut een olde viel

Endproduk: smeedboor iezer

Wegscheppen van holtskaol nao 't stäöken

Plaatsen van een piep veur nog 'n keer stäöken

Elken Dag

deur Ben (Zuwents dialek)

Ik geve ow ne bloome, elken dag van de week,
Veur maandag ne roze, veur de leefde die bleek.
Dinsdag ne margriet, veur al oes verdriet,
En woensdag ne tulpe, veur al ow hulpe.
Donderdag 'n kroet van marjolein,
Want samen was 't toch ok vake fijn.
En vri-jdag, jao vri-jdag ne distel oet 't veld,
Want der was ok wal es gedonder en geweld.
Veur den zaoterdag geef ik ow 'n boeket veur op de vaas,
Dat wil zeggen: geen van oes beien is de baas.
En zundag dan pluk ikke, ik hoppe da'j 't zeet,
Veur ow oet den hof 'n vegeet-mien-neet.

Stilleven met bloemen in een glazen vaas,
Rachel Ruysch, ca. 1690 - ca. 1720

Brief an Bea

Oplossingen veur allerlei
menseleke problemen

Bea het 't der maor druk met. Van alle kanten kommen vraogen en problemen op heur af maor zi-j het der schik in. Heb dus maor gin medeli-j met Bea en laot alles woo'j met zit maor kommen. Doorbi-j het ze 't ok min of meer eiges angebaojen

Beste Bea, mien man prut altied plat, ok tegen mien, mao hi-j wet da'k dat ga niet goed kan vestaon. Bi-j ons thuus hadden wi-j vrogger 'n winkel en as ik door moch helpen, zei mien moeder altied: 'Tinie, netjes praoten!' en dan bedoelen zi-j da'k Hoog-Hollands mos praoten tegen de klanten. Deurum he'k vrogger altied 'netjes gepraot.' En now zo'k niet wetten hoe'k in de gauwegheid nog Achterhoeks mot leren. Hoe mo'k der now met an?
Tinie van Thijs

Beste Tinie van Thijs,
I-j komp now met een probleem woor ik eers heel lang aover mos naodenken. Wa'j messchien niet wet, is dat dit maondblaedje helemaol in 't Achterhoeks wödt geschreven en da'j dus eers mot hengaon en onze taal leren veur i-j mien antwoord kun laezen. Ok kö'j natuurlek an ow man vraogen of e mien antwoord veur ow wil vetalen, maor volges mien is dat now net woor i-j met zit. Thijs schaamp ow! De makkelekste oplossing is da'j lid wödt van d'Eigenspraak. Door zitten mensen in die heel gemudelek met mekaar umgaon en ow met plezier de taal van onze streek wilt leren. Jao, want da's ok nog een ander probleem. I-j geef niet an woor a'j

woont en wa'j messchien nog niet wet, is dat 't dialek dat ze hier praoten, van dörp töt dörp veschilt. Zo zegt ze in Ulf en Sillevold 'biel' en dat eigeste moordwapen nuumt ze in Dinxper 'biele'. Niet da'k ow op 'n idee wil brengen heur! 't Makkeleks blif da'j een keer op de club kom kieken. Ze vegaderen elke derde donderdag van de maand vanaf half twee op de baovenste vedieping in de DRU. Kom maor gerus en laot ow man gewoon thuus, want van den wo'j ok niet wiezer. Wi-j leren ow dan ok hoe'j Achterhoeks mot schrieven in de WALD-spelling en dat kan ow man vas niet! Nogmaols: Thijs schaamp ow!!!

♥ Ow Bea

Beste Bea,

Van alle kanten heur i-j dat 't in Engeland kats scheef geet met den Brexit en zo. Laoten wi-j maor bli-j zun dat Wilders zien zin niet gekregen het en dat wi-j zo vestandeg zun gewes um gewoon binnen Europa te blieven. Ik vuul mien as Achterhoeker helemaol op mien plek in Europa, maor motten wi-j niet wat doen veur die Engelsen. Die hemmen ons toch ok bevri-jd en dan kunnen wi-j toch niet op de kont blieven zitten now ze zich eiges in de boek gebetten hebt? Wat duch ow?

Braexiezer

Beste Braexiezer,

Aover de Brexit he'k afgelopen waeken dukker brieven binnen gehad en dat laef dus dudelek binnen de Oldheidkundege Vereniging. As wi-j as Achterhoekers now 's hengaon en Engeland adopteren. Jao, want ik heb net as ow völ spiet met die arme luj. Hemmen zich kats veur de gek laoten hollen met den Brexit en now krie'j door een hoop armoei. Gewoon vanuut de Achterhoek voedselhulp sturen deur af en toe een vliegtuugsken vanaf 't minivliegveld bi-j Van Hal in Voorst te laoten opstiegen met wittebrood en dat baoven Engeland uutgooien. Bli-j da'w wat veur die Tommies trug kunnen doen. Eigelek hatstikke jammer um 't olde brood an de veugeltjes te geven. De Engelsen zullen der maor wat bli-j met zun. Ze praoten ok al haos net as wi-j, maor hemmen af en toe moeite met de uitspraak. Nem bevobbeld 'water'. Zi-j spraeken dat uut as waoter en dat motten wi-j ze natuurelek afleren, want dat vin ik wel heel erg plat en zwoor aoverdreven. Net as boat, door

bedoelen ze gewoon boot met. En wat duch ow van 'fruit', dat numen die luj die nog platter praoten as-e-wi-j: 'froet'. Allemaol net tevöl van 't goeie. Maor woorden as pudding, but, wonder, mailen, chatten, whatsappen, checken en timen kunnen de Engelsen allemaol wel goed uitspraeken. En wat duch ow van backup, cartridge, homepage, junkfood, provider en partime? Ok relaxen, shoppen en sticker, allemaol weurd net as bi-j ons. Unfortunately peanutcheese, wi-j zeggen: helaas pindakaes. Achterhoekers begriepen de Engelsen. Nothing on the hand toch? As alle laezers now um te beginnen twinteg euro in 'n envelop doen en naor mien sturen (meer mag ok) dan zörg ik der wel veur dat 't goed terech kump. Umdat ze door nog steeds met ponden betalen, ma'j mien ok 'n pond eerpels of 'n pond uien sturen. Die ruil ik dan met de Engelsen veur 'n Engelse pond. Iedereen tevaejen.

(adres van Bea is bi-j de redactie bekend)

♥ Ow Bea

Beste Bea

't Liek wel of i-j aoveral vestand van heb en deorum waog ik ow 't volgende te vraogen: Af en toe krieg ik 'n mailtje van iemand zonder aanhef. Eiges begin ik altied met 'Beste Piet', hallo Piet of 'Dag Piet' of nog meer van dat soort aopeningen. Eiges krieg ik wel 's mailtjes binnen die heel anders gaon. Dan steet der inens in een mailtje alleen maor zoiets as: 'Breng i-j ow schoonmoeder ok met?' en wiejers niks. Ik vezin maor wat, maor gewoon 'n köt zinneke en dan ok nog nie ens afsluten met 'goedgaon' of 'bedank veur ow mailtjen. Bun ik now olderwets of geet dat zo bi-j mailen? Ik heb nog niet zo lang 'n Samsung tablet en mot alles nog 'n betjen leren.

André Mateur

Beste A. Mateur

Ik bun bang dat i-j mien now de pieren uut de neus vraag. Eiges bun'k niet zo völ met sociale media, zoas ze die nuumt, bezeg. Deorum mo'k antwoorden met mien boerenvestand. A'j wat van iemand gedaon wil kriegten, mo'j 'm natuurelek wel fatsoenlek anspraeken en wat i-j graag wil, is ech niet olderwets. Eigelek is dat niet anders as bi-j 't schrijven van een brief. Geachte heer of Weledele mevrouw, of iets as: 'Met de meeste hoogachting', zoas ze vrogger an 't end van een brief schreven, is niet meer van disse tied, maor 't döt gin pien um of en toe 'asteblijf' of 'dankewel' te zeggen. En as iemand iets veur ow uitgezocht het, is 't ok niet netjes um niks meer van ow

te laoten heuren. Ok a'j eiges 'n mailtje heb gehad, is 't wel zo netjes um te laoten weten da'j 't gelaezen heb. A'j nao 'n lange mail alleen maor antwoordt met 'Jao dat vin ik ok' is niet zoas 't heurt.

Ik heb speciaal effen naogevraag bi-j mensen die meer wetten van internet en zuk grei. Volges Alexander Klöpping bestaat der ok nog zoiets as Whatsapp, Instagram en Facebook, chatten enzo en door laoten de mensen de aanhef zoas bi-j een brief ok gewoon weg. 't Kan dus wel heel köt, maor bi-j een e-mailtjen kö'j ow 't beste an de fatsoensregels hollen. Zörg maor da'j eiges 't goeie veurbeeld geef, Dan leren ze meschien nog wat van ow.

♥ Ow Bea

Beste Bea,

Ik heb kö'j wel zeggen twee rechse handen. Ze zeggen altijd; "Wat zien ogen zien kan e met zien knäök maken." Ieders keer a'k thuus wat moet doen van mien vrouw dan geet ze zich d'r met bemoeien. Laats mos ik 'n kas uut 't land van 't knäckebrød in mekaar schroe-ven. Vakman a'k bun, pak ik de technische tekening d'r bi-j en leg alles fijn kloor um 't te monteren. I-j wet wel: de schroeven veur de achterwand an de butekant, Veur de ziedwandjes an de ziedkant enzo wiejer. Mien vader zei altijd "I-j könt baeter 'n half uurken den-ken, dan da'j straks de veurkant achter heb zitten." Ik was d'r bi-jnao 'n kwatier druk met gewes. Met a'k dus alles veurbereid heb en de accu-schroevendraejer uut de kas heb gehaald, kump mien vrouw binnen, pak de tekening van de taofel en zeg; "Theet heb i-j dat wel goed, motten die lange inbusschroeven niet an de veurkant?" Ik denk "door gaon wi-j weer!" Griep eur de tekening uut de hand en schreeuw dat ze d'r zich niet met mot bemoeien. De kat den op de stoel lig te slaopen, sprink van schrik met 'n noodgang op en duik midden in de deur mien kloorgelegde schroeven en draeijt der ook nog 'n keer 'n røndjen deurhen. Alle schroeven en den hele driet lag deurmekaar en ik kon weer opni-j beginnen. Zo geet dat now ieders keer. Bea geef mien asjebliëft raad wa'k door tegen kan doen, dat ze d'r zich niet altijd tegenan bemäöjt. Door he'k altijd zo'n las van.

T. Immerman

Beste T. Immerman

Wat i-j as man nog niet wet en ik as vrouw wel, is dat der in een huwelek één altijd geliek het en dat de ander de man is. As ik zo laes wat ow probleem is, liek 't mien da'j nog niet zo heel lang getrouwd bun, anders ha'j dat wel gewetten. Maor 't mooiste is da'j ow vrouw de schuld geef, terwijl de kat alles venaggeld het. De volgende keer gewoon hengaon en ow vrouw raad laoten geven.

Of i-j door dan ok naor luuster, mo'j natuur-
lek helemaal eiges wetten. A'j wat langer
getrouwd bun, koop i-j van eiges een kant en
klore kas. Schaelt ok een hoop genäöl!
En wat den kat angeet... Dat mo'j eiges maor
invullen, of an Joop vraogen. Den wet wel
raad met katten. Mo'j maor 's vraogen wat e
tegen de kat het gezeg die zien jonge vögel-
tjes wat wol doen.

♥ Ow Bea

ONGEORLOOFT ACHTERHOEKS

NADAT DE WERKGROEP
D'EIGENSpraak JARENLANG
MEENDE OP EIGEN HOLTJE OP
AMATEURISTISCHE WIJZE HET
MOOIE NEDERSAKSISCH TE
MOGEN BEZIGEN, WERD NA
EEN GROOT AANTAL KLACHTEN
VAN BIJENAF BESLOTEN TOT
INSPECTIE. DAARVOOR HAD DE
PROVINCIE DR. A. SCHAARS
AANGEWEEZEN, SAMEN MET
ZIJN ASSISTENT DR. H.
LIEFTINK. BEIDEN GINGEN
VOORTVAREND TE WERK.

HET KWAM ONS TER ORE DAT
UW WERKGROEP, ONDERDEEL
VAN EEN ZEER RESPECTABELE
OUDHEIDKUNDIGE VERENIGING,
MET ENIGE REGELMAAT SINISTERE
BIJENKOMSTEN ORGANISEERT
IN EEN TAAL DIE DOOR GEWONE
NEDERLANDERS NIET TE
VOLGEN IS EN DAAROM ALS
UI TERST VERWERPELIJK DIENST
TE WORDEN BESCHOUWD...

KUMKEN KOFFIE
GEET DER
ALTIED IN...

HET IS UITERAARD PRIJZEN-
WAARDIG DAT U MIJ ZONDER
RESTRICTIES TOEGANG HEEFT
VERLEEND TOT UW BURELEN. HET
ZICH ONGEGENEERD TOEËIGENEN
VAN DE DOOR MIJ INNIG GELIEFDE
WALD-SPELLING IS ECHTER
ONGEORLOOFT!

NOW BRIK MIEN TOCH DE KLOMP.
IK MENEN ALTIED DAT WI-J VRI-J
WAREN UM TE PRAOTEN ZOAS WI-J
EIGES WOLLEN EN AS IK 'T GOED
BEGRIEP, IS DAT DUS EIGELEK
GEWOON VEBAOJEN?

MOTTEN WI-J
LIJUT OW WEURD
AFLEIDEN...

ZOWAT HE'K EIGES TOCH
NOG NOOIT GEHEURD! DOOR
ZIT IK STOMVEBAAS NAOR TE
LUUSTEREN... HE'K DOOR
NOW MIEN ZONDAGSE JURK
VEUR ANGETROKKEN?

IEDERE NEDERLANDER
WORDT GEACHT DE WET TE
KENNEN EN ER TEVENS
NAAR TE HANDELEN.
FNUIKEND DAT U ZICH
BEROEPT OP UW EIGEN
ONWETENDHEID!

MAO WI-J MEENDEN
ALTIED DAT PLATPRAOTEN
HEUREN BI-J DE VRI-JHEID
VAN MENINGSUUTING.

ZE HEMMEN ONS AS NI-JE
BESTUURSLEDEN OK GA
NOOIT VETELD DAT WI-J NIET
IN 'T PLAT MOCHTEN
VEGADEREN. ONS KÖ'J DOOR
OK NIET OP ANSPRAEKEN.

DIT SOORT VAGE
ARGUMENTATIE HEB
IK VAKER MOETEN
AANHOREN.

IS ER DAN BI-J U NOOIT
IEMAND OOI OP HET
IDEE KOMEN DAT
GEWONE VERENIGINGEN
EN WERKGROEPEN
ALTIED IN HET ABN MET
ELKAAR CONVERSEREN?
IK WORD WEL EEN
BEETJE NAAR VAN ZO-
VEEL ONNOZELHEID.

A'K 'T ALLEMAOL
GOED BEGRIEP,
DRAEJEN WI-J
DALEK DE BAK IN

MET GEWOON
PLATPRAOTEN. HOE
MO'K DAT THUUS AN
MIEN VROUW EN KINDER
VETELLEN?

WI-J WETTEN
NOOIT WAT EN
ONS WED OK
NOOIT WAT
VETELD...

KUN I-J AS INSPECTEUR
VAN 'T WALD GIN GOED
WEURDJE VEUR ONS
DOEN? IK BEDOEL WI-J
WISSEN DOOR ECH NIKS
VAN! GA NIKS!!!

AS EEN VAN DE
OLDSTE LEDEN HINK
OW MESSCHEN WEL
DE ZWOORSTE STRAF
BAOVEN 'T HEUF

KOMMEN JULLIE
ONS DAN WEL
OPZUKEN AS WI-J
VASZITTEN?

HEMMEN ZE DE BUIK
GECONTROLEERD EN
NIKS KUNNEN VINNEN
EN DAN KRIE'J DAT!

IK BEGIN EINDELIJK HET
GEVOEL TE KRIJGEN DAT
HET TOT U DOORDRINGT
WAT HIER DE GEVOLGEN
VAN KUNNEN ZIJN.

VREEMD GENOEG HEB IK NOG
NIEMAND VAN U GEHOORD INZAKE
EEN KLEINE GENOEGDOENING EN
NOU HOEFT DAT OOK WEER NIET
IETS HEEL GROOTS OF DUURS TE
ZIJN, MAAR DAT U OVER DE BRUG
MOET KOMEN, LIJKT ME DUIDELIJK...

WI-J BUNT NIKS TE
BEROERD UM VEUR 'N
KLEINEGHEIDJEN TE
ZÖRGEN. FLESKEN
FOEZEL OF ZOWAT.

VEUR WAT, HEURT WAT
ZEIEN WI-J VROGGER
AL IN HERZEBECHOLT.

GELUKKIG HAD WIM, ONZE
SECRETARIS, AL LANG IN 'T
SNOTJE WOOR 'T SCHEEF
DREIGEN TE GAON. HI-J
KNEP 'M DER STIEKEM
TUSSENUUT NAOR DE
DRANKENHANDEL. WEL 'N
RISICO, MAOR WIM IS NIET
BANG. DEN HET JOREN IN
EEN LAND GEWOOND WOOR
UMKOPERI-J AN DE ORDE
VAN DE DAG IS. JAO WIM
WET HOE HI-J AMTENAREN
MOT ANPAKKEN. GELIEK
AOVERSTAECEN ZOGEZEID.

WI-J MENEN DAT JULLIE
VAN'T WALD ZO
ONMUNDEG HAD MOTTEN
WERKEN DAT WI-J 'N
KLEINEGHEIDJE WEL OP
ZIEN PLAATS VONNEN.

JULLIE HEBBEN
EEN HAARSCHERP
GEVOEL VOOR
ZAKEN DOEN.

ALS ALLE OVERTREDERS VAN
DE WET OP HET PLAT ZO
VERSTANDIG MET DE INSPECTIE
OM ZOUDEN GAAN...

DE MORAAAL VAN 'T VEHAAL:
A'J PLAT KÖNT PRAOTEN, MO'J 'T
AF EN TOE OK GEWOON LAOTEN.

Muziek en mien betrekking

deur Helga

Toen ik nog zo'n deerntjen was van elf jaar, wonen ik bi-j vader en moeder op de boerderij met vijf bruurs en een zuster. Ik was de op een nao jongste en het was een gezellige boel met ons allen. Mien vader had een trekharmonica en as 't mooi weer was, gingen wi-j met zien allen op zied van 't huus zitten en zongen mooie heimatslieder. De muziek zat der bi-j ons al heel vrog in. Mien oldste bruur had al een schoeftrombone en mien andere bruur een bariton.

In de Zoerik (Suderwick) had enen meneer Brüntink een kinderblaasorkes opgericht en door gingen mien twee bruurs ok hen. Een keer in de waek kwam dat hele spul bi-j ons in de grote kökken repeteren en ik zat derachter op de lange bank an een lange taofel te luusteren. Ik vroeg eengaal an mien vader en moeder of ik door ok bi-j moch, maor mien moeder zei dan: 'Och deern dat is toch niks veur meisjes en i-j bunt ok völs te jong.' Maor ik bleef maor drammen. Een hötjen later toen ze weer bi-j ons repeteerden, brach de dirigent een klein trom-

petje met den veur mien bedoeld was. Volges mien had e mien vader en moeder umgepraot, want zien eigen dochter blaazen ok trompet.

En ik maor oefenen en oefenen töt ik ok bi-j het kinderblaasorkes met moch spöllen. Wi-j hemmen met ons drieën een mooie tied gehad in het kinderblaasorkes en met kesmis spölden wi-j kesliedjes onder de kesboom. Dat was in de joren vieftig. Mien beide bruurs gingen toen ok naor de muziekschool.

Toen ik een jaar of zestien/zeuventien was, moch ik ok naor de muziekschool en umdat ik de derde was in 't gezin hoeven ik niks te betalen. De eerste tied ging ik vanuut mien oldershuus met de bus naor Dinxperlo en dan wiejer met de bus naor Dörkem. Dat he'k nog wel 'n hötjen gedaon töt dat ik in Dörkem een betrekking kreeg veur dag en nach.

De conciërge van de muziekschool was heel adeg, net as zien vrouw. Nao de les kregen wi-j altied wat te drinken met 'n lekker kuuksken derbi-j. Den concierge het mien ok geholpen met 't zuken naor een betrekking in Dörkem. Ik kwam toen bi-j de familie Blom an de Wienbergseweg. Dat waren ok heel adege luj, maor veur mien was 't wel efkes wennen um

dag en nach van huus te waezen. 's Marges mos ik um zeuven uur opstaon en samen met mevrouw Blom miek ik het ontbijt kloor veur 't gezin met drie dochters. Ik mos dan alleen in de kökken aeten en dat was wel wennen. Nao een waek dach ik: 'Kon ik maor efkes naor huus.' Jao, want ik kreeg een bietjen heimweh en of die mevrouw dat an mien kon zien, 's aoves zei ze mien da'k maor 's op huus opan moch en ok een nachjen door moch blieven slaopen. Den nach he'k goed geslaopen, want thuus hadden wi-j veren bedden die zo lekker um ow hen zaten, want ik was helemaol niet gewend um onder daekens te slaopen. Ik was den anderen dag ok gauw weg nao 't ontbijt.

Ik bun tweeëneenhalf jaar bi-j die familie gebleven en ik heb 't door mirakels goed gehad. 's Aoves ging ik meestal naor de muziekschool um door te oefenen en zaoterdags had ik dan trompetles. Den trompet was nog van het kinderblaasorkes en gelukkeg moch ik den zo lang gebruiken.

Op school was ok een symfonieorkes en door he'k ok heel fijn in gespöld. Op 'n gegeven moment vroeg mien leraar of ik niet eiges een trompet wol kopen en wel een C-trompet. Dat was een stuk makkeleker veur mien in 't symphonieorkes. Dat wol ik natuurlek wel, maor woor mos ik den dan van betalen? Ik vedienen toen negenteg gulden in de maand en dat was niet zo völ, zeg now eiges. Wat doe'j door tegeswoordeg nog met? In aoverleg met mien olders he'k 't wel gedaon. Den trompet kostten toen 500 gulden en deur elke maand wat af te betalen, he'k 't toch veurmeka gekregen da'k een eigen trompet had.

Nao die tied bun'k in 1960 vanuut mien betrekking getrouwd en nao 50 jaar bi-j de Gendringse orkesvereniging maak ik altied nog muziek. Niet meer op de trompet, maor op de bariton. Den kan'k op schoot zetten en dat schaelt.

Ik haop dat a'k tachteg jaar da'k dan nog mien parti-jken met kan blaozen. Zo bunt de muziekgenen die mien bruurs en ik van ons vader met hebben gekregen heel goed van pas gekomen.

Bi-j de orkesrepetitie op 9 mei 2019 in Gendringen

Rudolf Schock op de poggenmark in Dörkem

deur Joop

In het kader van; 'vehalen uut de joren zestig', een persoonlek verhaal woo'k zo af en toe nog wel 's an trug mot denken, umdat het een nogal unieke belaevenis was. Het spölt zich af in 't jaar 1966. Plaats van handeling is de Houtkamphal in Dörkem, in de volsmond ok wel de 'Poggenmark', genuumd. Naost poggen wedden door ok nog schaopen, geiten en kalveren vehandeld.

Het is op een mooie late zommeraovond in september van 't jaar 1966, dat Annie, mien lief en toeverlaot, en ik samen deur de mooie Warmse dreven fietsen richting Waalse Water, deur de buurtschap woor ons beider roots liggen. Wi-j zun op weg naor de poggenmark in Dörkem. Niet dat wi-j door zoneudig een pog willen kopen, stel ow veur, ik had al een haekel an 'n kanariepietjen, laot staon een pog in een köwken. Veur diegenen die niet wetten wat een pog is; da's een babyvarken, een klein poetjen dus. Baovendien het was op dat moment een mooie zaoterdagaovond terwijl de poggenmark altied op dinsdagmorgen was, tegelijk met de beesten- en de lepkesmark. Het is dezelfde route die mien moeder in mien jeugd regelmatig fietste um op de lepkesmark een lepken te halen, woor dan weer een klungel veur ons blagen van genaefd wed. Dan brach ze steevas, veur wie dat lussen, een vette gerookte bukkum met. Vetter ko'j ze nörges kriegen, alleen in Dörkem op de lepkesmark.

Nee, wi-j zun op weg naor de markhal, den veur de tweede keer in zien bestaon 't decor is veur een aovond topamusement. De bekende Duitse tenor Rudolf Schock zal door vanaovond zingen, samen met Antoinette Tiemessen – een bekende operazangeres – en 't Ettens Mannenkoor, dat allemaol ondersteund deur Het Gelders Orkest. Schock is bekend en geliefd gewodden deur zien Tauberfilm: *Du bist die Welt für mich, O Mädchen, mein Mädchen*. En deur zien tv-optreden in bekende operettes. De markhal is veur disse gelegenheid grondig schoongespuuld deur de brandweer, immers vier dagen veur het concert wed hier nog in poggen gehandeld. Now hemmen vri-jwilligers door een holten podium getimmerd woor honderd zangers met solisten en Het Gelders Orkest een plek hemmen. Naost het podium is der nog met behulp van een groot zeildoek een ruimte afgeschermd woor de solisten zich können 'verpozen', as ze niet op het podium hoeven te staon. Wiejers staon der in de hal 3600 klappstuultjes veur 't publiek.

Rudolf Schock

As wi-j de hal, ruum op tied binnenlopen, zien wi-j dat disse stuultjes al veur de helf bezet zun. Wi-j zuken een mooi pleksken uut en zetten ons, in afwachting van wat der kommen geet, door neer. Het ruukt der haevig naor chloor, de brandweer het grondig werk afgeleverd. Het is roezemoezerig gezellig in de grote hal. Vri-jwilligers zun nog druk met hand- en spandiensten in de weer en de zangers, mooi in 't zwat, dreutelen zenuwachtig in 't rond. Naost ons zit een al wat older echpaar. "Wi-j kommen uut Diem", zegt de vrouw, "en hemmen twee maond geleien al een paar kaatjes besteld. I-j könt der mao baeter op tied bi-j zun anders vis i-j achter 't net". Ze het een tas bi-j zich, in de pauze blik door een thermoskan met koffie en twee köpkes in te zitten. "Doen wi-j altied", zeg ze veur alle dudelekheid, "anders köj achteran sluten en de hele pauze wachten veur een köpken koffie".

Ik heb mooi de gelegenheid um de constructie van de hal van dichbi-j 's goed te bekijken. De hal, in 1957 gebouwd, is zo uniek vanwaegge zien spanten. Die zun gemaak deur Nemaho, het Dörkemse bedrijf dat al vanaf 1921 bestaat. Het biezondere van disse spanten zit 'm hier in, dat het een gebaogen en geliemde holten constructie is uut één stuk, zonder schoren of trekbalken. Een specialiteit van de Nemaho. Met die spanten wedden aover de hele wereld hallen gebouwd, van Colombia töt Oman en van Maleisië töt in Brazilië. Mao ze wedden dus ok in Dörkem toegepas. Sterker nog, in ons eigen dorp Etten, door zun veur het gotische holtengewelf in de Martinuskerk ook geliemde spanten toegepas, deur Nemaho gemaak in 1924. Drie joor dus nao de oprichting van de fabriek. A'j ooit 's in Etten in de kerk komp – i-j wet maor nooit – dan mo'j 's naor baoven kieken richting de hemel, heel toepasselek in een kerk. Dan zie'j 'n schitterend mooi holten gewelf. Het holt is gebeits in drie kleuren: rood, gael en gruu. Dan zie'j hoe het dak van de kerk gedragen wödt deur een aantal fragile gotische spanten van holt. Vegeleken met de romaanse en gotische gemetselde gewelfen scheidt disse constructie völ meer ruimte in de kerk. Dat kömp uiteraard de acoustiek ten goede en door profiteert natuurlek 't kerkkoor weer van.

Um op 't concert zelf trug te kommen: De 3600 bezoekers van dit concert harren een, in alle opzichten, onvegaeteleke avond. De maandagkranten De Gelderlander en de plaatselijke Graafschapbode brachten juichende verslagen. Ondanks alle lof veur Schock blijkt volgens de recensies dat disse avond Antoinette Tiemessen van een buitengewone klasse is. Een citaat: *"Antoinette Tiemessen veroverde de Houtkamphal reeds op slag met haar warme timbre en vloeiende voordracht in het 'Miserere' van Verdi, waarin deze voortreffelijke sopraan Rudolf Schock zonder meer overtrof."*

Twee joor later in 1968, bi-j gelaegenheid van 't 55-jorig bestaan van 't Etten's Mannenkoor, wed dat kunsstuksken nog weer een keer herhaald. Toen was de plaats van handeling de pas ge-aopende ni-je sporthal in Gendringen, i-j wet wel den hal den twee keer gebouwd is. Onder 't motto: 'Ein Abend in Wien'. Ok toen was Schock weer

van de parti-j, samen met Margit Schramm en onder leiding van de bekende Oostenrijkse componist en dirigent Robert Stolz. Dit aoverbekende drietal is op tournee deur Nederland. Optredens in Amsterdam en Zutphen gaon veuraf an 't optreden samen met de Ettenaren. De muzikale leiding lag toen bi-j 't Limburgs Symfonie Orkest. Ik kan mien dat concert nog goed herinneren. Het was op een zeer warme zomeraavond en loeiheit in de zaal. Veur de tweeduzend bezoekers was 't afzien, mao desondanks de moeite meer dan weerd.

Met de markhal is het minder goed afgelopen. In februari 2008 viel het doek veur de Houtkamphal. Met het uitdoven van de Tuinbeurs, zondagaovend um zes uur, kwam een end an het bestaan van de evenementenhal. De hal mos plaatsmaken veur 41 woningen. De 20^e Doetinchemse tuinbeurs was het letste evenement in de hal.

Bi-j het afbraeken van de markhal in Dörkem © Jan Ruland van den Brink

LEO DE EENKENNIGE 7

DEUR JAN VERHEIJEN

DREUMEN...

DER WAS EEN BOER, HENDRIK

EN DEN ZAT 'S MARGES AN DE SPEKPANNE-KOEK AN TAOFEL MET ZIEN VROUW DRIEKA EN TOEN ZEG DRIEKA INENS:

HENDRIK, IK HEB TOCH VANNACH ZO MOOI GEDREUMD.

'O JAO?' ZEG HENDRIK, 'WAT HEB I-J DAN GEDREUMD?'

'DA'K 'N KEER 'N SNIPPERDAG HAD. IK ALTIED MAOR MELKEN, WERKEN EN HELE DAG BUN'K DRUK EN DIE SCHOOLJUFFROUWEN EN SECRETERESSEN HEBBEN ALLEMAOL SNIPPERDAGEN EN IK HEB NOG NOOIT 'N SNIPPERDAG GEHAD. EN NOW HE'K VANNACH GEDREUMD DA'K NOW EINDELEK 'S 'N KEER 'N SNIPPERDAG HAD.'

'ZO,' ZEG HENDRIK 'EN HE'J OW VEMAAK? WAT HE'J GEDAON?'

'JAO, IK BUN OP DE FIETS GESPRONGEN EN HELEMAOL DEUR DE KRUUSBERGSE BOSSEN GEFIETS, DE VÖGELTJES KWINKELIEREN OP DE LICHTDRAOJEN. ZO FIETSEN IK HELEMAOL NAAR LOCHEM. IK HEB 'N PRACHTIGE DAG GEHAD BI-J MIEN NICH IN LOCHEM.

HENDRIK ANTWOORDDEN: 'JAO, DRIEKA, IK HEB OK MOOI GEDREUMD.'

'IK HEB VANNACH GEDREUMD DA'K TUSSEN TWEE VROUWEN IN BED LAG...'

'O JAO', ZEG ZE, 'WAT HEB I-J DAN GEDREUMD?'

O, DAT STON DRIEKA HELEMAOL NIET AN HE. ZE WAS DE HELE DAG KNÖTTEREG TEGEN HENDRIK. 'S MARGES EN MET DE MIDDAGPOT ZEI ZE OK AL NIKS. 'N VROUW HET VÖL GOEIE EIGENSCHAPPEN...

MAOR OK DRIE MINDER GOEIE EN DAT BUN: JALOERSHEID, NI-JSGIEREGHEID EN ACHTERDOCH.

DIE DRIE DINGEN KWAMMEN INENS OM 'N UUR OF VIER OP 'N HEUP TE LIGGEN, TOEN ZE 'T NIET LANGER MEER MAKEN... HENDRIK WAS NET DE KIPPEN AN'T VOEREN TOEN ZE NAOR HENDRIK GING EN VROG:

HENDRIK, DIE TWEE VROUWEN, WAS IK DOOR OK BI-J?

'ACH NEE,' ZEG HENDRIK, 'I-J WAREN TOCH OP DE FIETS NAOR LOCHEM!'

Limerick

deur Wiet

Der was 's een bakker in Londen
Den had weer wat ni-js uitgevonden
Hi-j bakken een bol
Den zag der uut as een drol
Dat liek mien now net wat veur honden

Ik heb later wel gehoord dat de honden er nog gin brood van lusten
Wiet

Vrog

deur Wim

A'j 's marges vrog, vrog opstaot, dan bu'j den hele dag op tied
I-j loop gemudelek langs de lessel, wet niet wat veur moois da'j ziet
De veugeltjes die veur ow zingen, dat mik den hele dag weer goed
Koppel zwanen met hun jongen, dat werk ow zo maor op't gemoed

I-j könt ok blieven liggen, draej ow lekker um en slaop weer as 'n os
Mos i-j dan um ach uur örges waezen, dan bu'j toch vies de klos
I-j wod kwaod en chagrijeg, krieg 'n aldejekese haekel an owzelf
Ha'j baeter in bed können blieven liggen, minstes töt wel 'n uur of elf

A'j endekek uut bed bunt en de kökkenklok den steet dan al op negen
Kö'j ow wel veur de kop slaon en kom i-j owzelf de hele dag weer tegen
Is de kwaodheid uut de pokkel, zie deur 't raam de mooie blauwe loch
Is bi-j naoder inzien den enigsten conclusie "och was 't nog maor vrog"

De man den van de trap viel

Naakte man valt van trap in seksshop in Tilburg en raakt ernstig gewond

Man zwaargewond na val van trap portiek studentenhuus
1 Januari 1900, 00.19 uur - Aangepast 26 augustus 2016, 23.36 uur

Politie onderzoekt val van trap in Mandevillegebouw
Een medewerker van de FSW raakte gewond bij een val in het trappenhuis. Mogelijk werd hij geduwd.

Man valt van trap na duw in De Hip

'Ik snap niet woor jullie 't allemaol vandaan halen', zei laats een laezer van onze krant tegen mien. Dat is now 't veurdeel van schriever zun, sommegen hoeven maor *dít* te zien of te heuren, of de fantasie sleet met ze op hol en dan maken ze der toch wat van! Hier 'n stuksken proza van een van onze schrievers den niet met naam genuumd wil wodden umdat e bang is dat nao zien vemaal honderden fruitmanden bi-j 'm afgeleverd wodden:

Hi-j was baoven op zien hobbykamer een bitjen an 't rommelen en op een gegeven moment viel d'r een stuk papier op de grond. Hi-j bukken zich um dat op te rapen en toen hi-j weer aoverend wol kommen, was dat zo moeilek en pienlek dat dat hos niet meugelek was. Umdat hi-j toch al van plan was um nao onderen te gaon, 't was zondagavond 31 maart tegen acht uur 's aoves, lek 't 'm 't beste um dat dan meteen maor te doen. Hi-j begaf zich naor de trap um veurzichtig achterwaarts naor onderen te gaon.

Toen hij de linkervoet op de eerste traey naor onderen had gezet en de rechtervoet wol bijschoeven, merken hi-j dat de linkervoet helemaal gin gewich kon verdragen. En weer teruggaon naor baoven ging ok niet, want dan zol hi-j zich toch weer met den voet motten afzetten. Hi-j dach: A'k now zörg da'k op de boek op de vloer van de aoverloop kom, dan he'k in ieder geval vastigheid onder mien. Maor al doende veslappen zien greep op de trapeuning en toen gebeuren d'r in één keer van alles. Hi-j roetsen in één keer achtewaarts op de rug de trap af.

't Was net of hi-j in een waterval terech kwam en hi-j zag de trap nao baoven steeds kleiner wodden. 't Was zo ongeveer as in dat liedje van 'Kedeng, kedeng' bi-j elke aanraking met een traey. Hi-j kon zich nog herinneren dat hi-j onderweg nog bekende dingen tegen kwam, zoas door zun: een opgezette (vlaamse) gaai, een paar vazen, 't meterkasje en zuk soort grei.

Riet, zien vrouw, die onder naor de tv zat te kieken, zei later dat 't zich net liet anheuren asof d'r pannen van 't dak vielen. Toen 't weer stil wier, merken hi-j dat e in een soort yogaholding onder aan de trap zat, zo umsgeveer met de rug tegen de veurdeur. 'Gelukkig', dach-e, 'he'k niks gebraken, andes ha'k wel vól meer pien gehad'. En dat was ok zo. 't Enigste wat e gebraken had dat was zien snelheidsrecord trapaf dalen: net onder de twee seconden, moar dat was toch niks um trots op te gaon.

Haevig geschrokken en ontdaon zag Riet 'm door zitten en met behulp van de haostig geroepen bureen wed 't slachtoffer veurzichtig in de kamer op een stoel gezet.

Um een kót vemaal lang te maken nog 't volgende:

•**Huusartsenpos:** Goed dat u ons gebeld hebt, maor zo te zien moet er toch een ambulance komen.

•**Ambulance:** Nou, uw schouder heeft toch een behoorlijke opdoffer gehad. U moet naor het ziekenhuis vervoerd worden om nagekeken en behandeld te worden: Zo te zien lijkt het alsof uw mond iets scheef staat, merkt u daar wat van? 'Nee, moor ik heb vrogger wel 'n hótje piep gerook, messchien dat 't doorvan kömp.'

Hi-j proberen af en toe um stoer te doen een grapjen te maken, zodat ze later zollen zeggen: 'Now, dat is ok 'n ieskolden.' Jao, i-j mot ok everal an denken.

•'Mevrouw, hebt u ook gemerkt dat uw man iets wartaal sprak?'

'Nee, maor nao al die joren let i-j door nie meer op!'

•**Ziekenhuus:** allerlei onderziken (er zit wat bloed in de urine, kan van de val komen), zuurstofgehalte, temperatuur (u hebt ook koorts en griep). U moet een paar dagen hierblijven. U komt vanwege de griep in quarantaine.'

Dat hiel in dat as t'r een dokter kwam den d'r uutzag as 'n marsmenneken en dat de bezukers een mondkepken veur mossen doen.

De oorzaak van de val denk hi-j te motten zuken in een soort anval van artritis, dat hi-j eerder ok al 's het gehad en hi-j herinneren zich nog wel da'j dan hos niks meer könt. Dat kan inens opkommen en geet ok zo inens weer weg en zo ok disse keer.

Ik zal ow niet vermujen met de veddere gang van zaken. Hi-j geet goed veuruut en het met den arm altied toch nog redelek vól kunnen doen. H-j dank jullie en veural de lu'j die op welke wieze dan ook pesoonlek contact hebben gezocht.

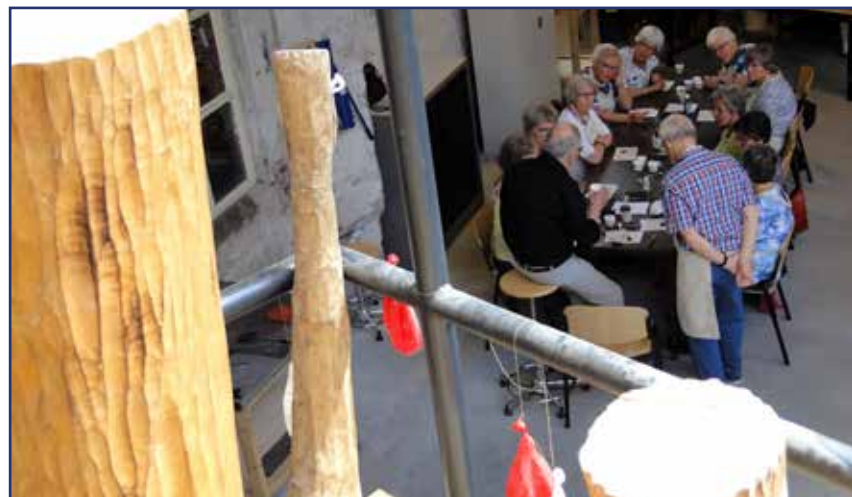
(De pesoon aover wie 't hier geet wil liever niet met naam en toenaam in de openbaarheid kommen, doorum het hi-j zich hiervuur laoten interviewen, maor zien naam en andere gegevens zön bi-j de redactie bekend)

Guilty pleasure

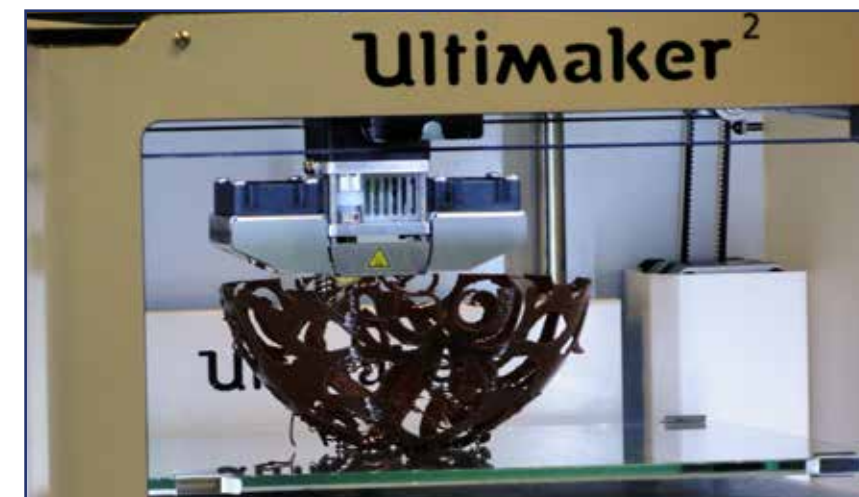
veurzitter Jan

Op de vri-jdag nao Paosen aover- viel mien een 'laevensmoment' waarvan ik altied gedach of, nog baeter, gehaop had da'k het nooit zou metmaken. Veur een betj- en plezier in het gepensioneerd bestaon motten wi-j ons echter behelpen met de werkelekheid. Mien olde schoolkameraod Henk uut onze gezameleke 'kweekschooltied' had een paar dagen Achterhoek gepland met zien Probusclub uut Castricum en bi-j de veurbereiding doorvan moch ik methelpen. Hi-j knuppen met zien vrouw, die ik ok al meer as viefteg jaar ken, der nog een extra dagjen Achterhoek an vas en dat dagjen gebruikten wi-j vieren – mien vröwken heuren der ok bi-j – veur een dagjen fietsen in onze rustege streek. Veural die rus, waar wi-j alzelaeven al an gewend en deur vewend zun, was een belaevenis veur beie westerlingen.

Wi-j begonnen bi-j het DRU-complex, woor de Probusclub twee dagen eerder onmundeg goed was ontvangen en bezeggeholten door de metwarkers van 'Civon'. Doorbi-j gong het der haeveg creatief an toe. Der wed geschil- derd, geëttst, geëmailleerd, gete- kend met holt skaol, 3D-getekend op de computer, glujend iezel wed gesmeed en uuteraard was der een rondleiding. Den wed gegeven deur Stef Hermesen, woorvan de vader nog op 'de Hut' had gewerk en den onmundeg mooi kon vetellen. Hierdeur was de mini-excursie veur de deelnemers hatstikke inte- ressant. Wat mien het meeste opviel, was dat iedereen werkelek heel ni-jsgierig was naor wat zich vrogger allemaol op dit stuksken grond had afgespöld. De mensen kenden natuurlek de potten en pannen van de DRU, maor wat veur high-tech snufjes zich tegeswoordeg in disse um- geving veurdoen, was helemaol ni-j. Enkele bezukers hadden een technische achtergrond en ok zi-j vermieken zich bes. Een dervan had zelfs een leidende functie ge-

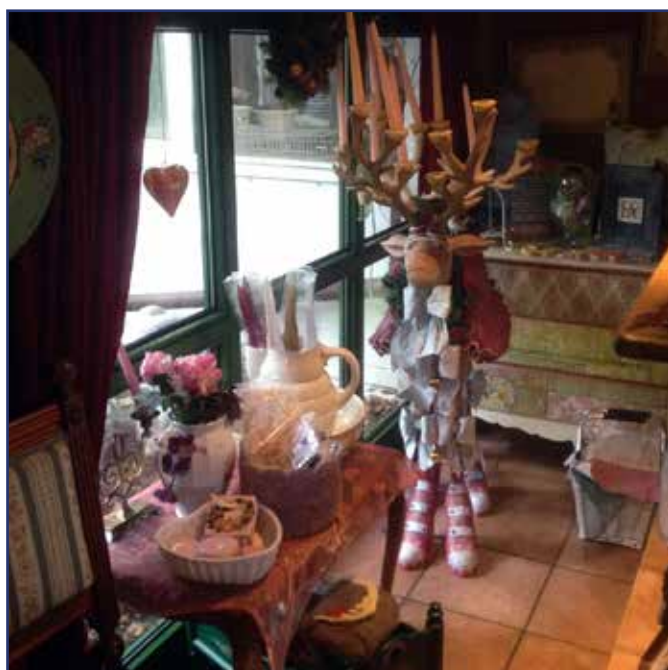
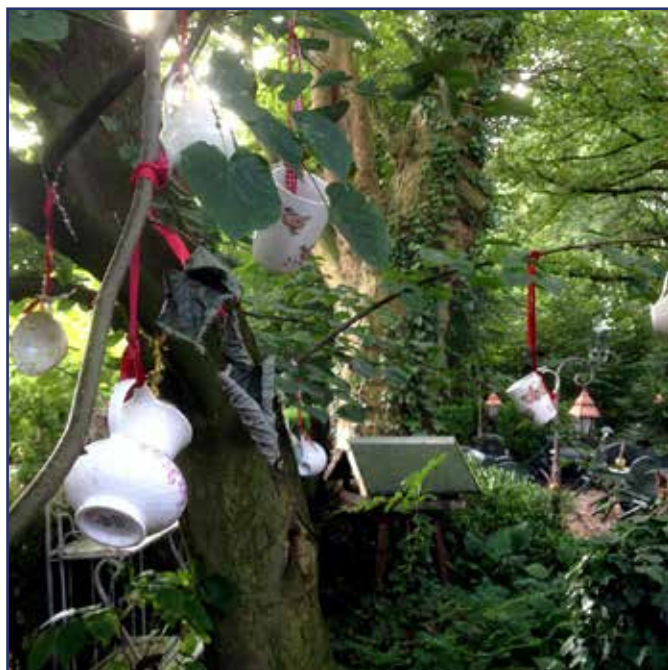

had bij Hoogaoves en een andere techneut had zich thuis goed veurbereid deur het maken van een ingewikkeld 3D-ontwerp dat hi-j op een sticky had metgenom- men en nog geprint wier ok.

Disse te lange inleiding was alleneg bedoeld um het gedenkwaardige moment in te leiden waarin mien schoolkameraod en ik ons zomaor bevonden. Toch is der nog een kleine aanvulling neudeg: Wi-j fietsten – vanuut Ulf dus – naor een kunszinnege hap- pening den volgens mien, en mien metfietzers wazzen het door helemaol met eens, eenmaoleg op de wereld is. In het plaetsken Wertherbruch hemmen ze een horecage- legenheid met doorin kunstege elementen die ow alle vebeel- ding te baoven gaon. Ondanks dat ik hier met mien echtgeno- te – die bij heur eerste bezuuk joren geleien, nao enkele minu- ten zowat hulend zei: 'ik mot hier weg' – al minstes vier keer eerder was gewes, is elke keer da'k hier kom weer een absurde belaeve- nis. Mien echtgenote umschreef het etablissement ooit treffend as 'Disneyland zonder Mickey Mouse'. In de 'kroep-deur-sluup-deur-kaemerkes woo'j via de achterkant van het gebouw deurkomp, steet en hink de hele ruimte vol met sentiment van een heftegheid die iedereen eenmaol in zijn laeven mot hemmen met- maak. Kunskeners numen zo'n vezameling 'camp' en eiges mag ik graag de term 'instal- latie' gebruiken, want volges mien is hier een ruimteleke beeldervaring opgebouwd uut ampatte elementen töt een environment. Ok zol ik 't willen andujen as 'edelkitsch', een edelkitsch-installatie van uut- zonderleke afmaeting dus. De naam van disse bi-jnao religieuze vezameling pröttel is 'Cafe Wald- see' en a'j der nog nooit gewes bun as kunsliefhebber dan raoj ik an um het Stedelijk museum eers maor's helemaol links te laoten lig- gen en hen te gaon um eers disse locatie te bezuken. Museum- joorkaat niet neudeg, maor ze

Haus Aspel bi-j Haldern

willen hier wel da't ow consumpties met ech geld afraekent. 'Keine Kartenzahlung', niet pinnen dus. Een ander niet-museaal kenmerk is da'j alles wa'j um ow hen ziet, könt kopen!

Naodat wi-j vieren de boek vol hadden geprop met een onmundeg grote Kuchen – op een bodje ston: *'Kuchenstücke unter 300 g. sind Kekse'* (kuukskes) en *'Kuchen hat sehr wenige Vitamine! Daher muß man viel davon essen'* – en wi-j alle kitschpröttel hadden be-
kekken, gong onze fietstoch richting Haldern. Door verzekerden wi-j ons dervan dat de
aetgelegenheid Doppeladler nog steeds beston, um maor geliek weer wiejer te fietsen,
want wi-j zatten nog bastesvol van de Kuchen. Vlakbi-j lig het neo-barokke landhuus/
kasteel en de vroggere meisjeskosschool 'Haus Aspel', waar wi-j op ons dooie gemak een
flinken hot tied nammen in de grote tuin um de Kuchen te laoten bezinken.

Terwijl de dames in ons gezelschap meenden nog wiejer de tuin in te motten gaon, zet-
ten mien kameraod Henk en ik ons op een bankje woor ik de gedenkwaardige woorden
uutsprak dat wi-j nu toch wel ech old wazzen gewodden. As tweeënzeuventegjorigen ver-
mieken wi-j ons namelijk alderbastend deur gewoon veur ons uut te kieken naor een grote
viever met waterveugeltjes en rondom beum, gres en waterplanten. We nammen ons veur
um met niemand wiejers aover disse guilty pleasure te praoten, want dat wi-j ooit zo diep
zollen zinken, hadden wi-j ons op ongeveer zestienjorege laeftied toen wi-j mekaar leerden
kennen, nooit kunnen indenken. Toen konnen wi-j de hele wereld an en haalden wi-j streken
uut woor ik now nog niet aover zol waogen praoten. Schik hemmen met veur ow uut zitten
staren naor water en ruraal gruun, tart alle fantasie die wi-j op jeugdege laeftied hadden.

Achteraf gelukkeg dat het neogotische kerkje, in tegenstelling töt wat een vriendelek
nunneke ons vertellen, geslaoten was. Messchien zollen wi-j door van schrik zelfs een
keersken hebben opgestaoken.

de Gelderlander

Uut de Krant 5

deur Joop

Onlangs had ik 't aover die koolmeesjes uut Winterswiek die veur de bestrijding van de processierups ingezet wedden. Honderdvieftig mezenkooitjes had de gemeente in en um Winterswiek opgehangen zodat die ieverige beesjes een mooie uutvalsbasis harren um den geniepige processierups onschadelek te maken.

Now, een paar waek later, kan'k niet anders concluderen dan dat ons digitale krantjen goed gelaezen wödt deur de roergangers van de Olde Iesselstreek. Want wat ston vanmorgen in de Gelderlander? Langs de Olde Iesselweg, woor mooie grote eiken grujen, wodden in naovolving van Winterswiek in die eiken ok mezenkooitjes opgehangen as waopen tegen den gevreesde processierups. Ik kom door regelmaotig langs op de fiets en jao heur, door hangen ze. Goed da'k dat berich in de krant gelaezen had want 't was mien nog niet opgevallen. Um de zeuven à acht bomen hink inderdaad een mezenkastjen, zo'n meter of drie, vier baoven 't maejveld an de stam. Now maor haopen dat de mezen hun werk doen, want de veurtekenen zun niet florisant. Op 't commandocentrum, 't gemeentehuus, vewachten ze dit jaar een nog grotere invasie as veurig jaar.

Alleen een klein probleempje, het zun dit jaar gin eikenprocessierupsen mao dennenprocessierupsen. Ik mag mien vegissen, mao ik heb door langs den weg nog nooit ok mao

ene dën zien staon. Now kan ik heel goed een eik van een dën onderscheiden en ik mag annemen dat de beleidsbepaolende ambtenaren op 't gemeentehuus dat ok können, alhoewel i-j wet mao nooit. Wat is 't geval? Die gesleppen processierupsen gaon dit jaar uut een ander vaetjen tappen en hemmen veur dit jaar iets anders op het menu staon. Ja, ze hollen kennelek van afwisseling, vandoor de naam dennenprocessierups. Grote kans dat ze ga niet langs kommen mao

rechstreeks naor 't Bergherbos gaon in 't Montferland, het luilekkerland veur die kren-gen. Dan het de gemeente alle kasjes veur niks opgehangen, mosterd nao de maoltied.

De dennenprocessierups den meugelek al in Nederland is, gif 't zelfde ongemak as de eikenprocessierups. Dat zeggen luj die het wetten können. I-j krieg der uitslag, bul-

tjes en rooie eugskes van. Ok köj der stapelierend gek van wodden met de dood töt gevolg. Gemeenten, provincies, gezondheidsdiensten van de GGD, schrift- en andere geleerden en mensen met verstand van zaken, wodden now bi-jmeka geroepen um te bekijken hoe ze gezamenlek den ni-je processierups können bestri-jen. Volges de professoren van de Wageningen Universiteit können ze het niet meer bi-jbenen, zo las ik in mien dagblad van vandaag.

Wat ik ok in de krant las aover die ver-rekte dennenprocessierupsen was dat ze vanuut België ons land binnenkom-men. Ja, dat krie'j met die aopen grenzen. Ik zol zeggen Schengenvedrag of gin Schengenvedrag, meteen de grenzen dich. Niks meer deurlaoten, probleem opgelos. Hangen alle kooitjes der veur niks, jammer dan, mooi gejat van de gemeente Winterswiek, mao die geniepige processierupsen zun völle slimmer as welke beleidsbepaolende ambtenaar dan ok.

En dan dit nog uut de krant van 3 mei:

Kleindochter van 6 jaar kömp een paar dagen bi-j oma logeren, het is tenslotte meivakan-tie en dan kan dat mooi. Dan zegt oma eur dat ze margenaovond effen niet mag praoten en heel stil mot zun. Door het 't kleine wich direk een oplossing veur paraat: "Dan gao'k now wel alvas een betjen veuruut praoten", beslist ze heel gedecideerd. Op de aovond van 4 mei blif ze zoas afgespraoken muuskesstil. As de twee minuten veurbi-j zun, vrug ze; "Mot dit elke waek?" "Nee heur", antwoordt oma, "één keer per jaar mao." Opni-j het 't deerntjen snel eur conclusies getrokken en zegt ad rem: "O, 't is dus mao één keer in 't jaar oorlog!"

Sillevold nog mooier

veurzitter Jan

Iedereen wet, da'j op de fiets meer ziet dan a'j in de auto zit. Zo fietsen ik een paar dagen geleien van Ulf naor Gaanderen en toen ontdekken ik töt mien grote vebazing een old-leerlinge die haeveg bezeg was Sillevold nog mooier maken dan 't al is.

Ondernemersvereniging 'Sillevolds Belang' had Rianne te Kaat de opdracht gegund um op 'n opvallende muur an de Ulfseweg een herinnering an vrogger zichboor te maken en door he'k onmundeg völ schik met. De eigenaar van 't gebouw ok, want den ston der glunderend bi-j te kieken.

Later bun'k nog een paar keer langs gewes en Rianne miek 't steeds mooier. Af en en toe was 't beheurlek kold en soms raegenen 't ok, maor dan gong ze onder de bretjes zitten van de baoveste vedieping van de steiger en wachtte gewoon töt 't weer zol antrekken. Mooi dat ze in Sillevold as maecenas optreden tegenaover jonge kunstenaars. Haopelek komp ze ok goed aover de brug, want 't is hatstikke mooi gewodden.

't Adege is da'k Rianne al in de brugklas van 't Isala in de klas had en heur dus de eerste beginselen van 't schilderen met acrylverf heb meugen bi-jbrengen. Umdat ze toen al opviel vanwaeg butengewoon talent had ik nog 'n paar tekeningen van heur in mien computer staon en toen'k heur die stuurde, was ze der bli-j met.

Silvoldenaren van baoven de zeuventeg wetten nog wel dat der ooit een tremmeken het gegaon tussen Gendringen en Dörkem. Toevallig was bi-j mien opa Jan Harbers een tramstation woor duk grei wed in- en utgelajen. Ooit he'k een brief gevonnen woorin een probleem gemeld wier met een vracht naor Amsterdam en dat had mien moeder

Tramstation Harbers Silvolde

Mieneke as deerntjen van zeuventien in 1927angepak of metgegeven. Den brief had betrekking op ansprakelekheidstelling deur de Nederlandse Spoorwegen en de Nederlandse Staat! Ik heb begreppen dat 't gong um kisten met eier woor bi-j ankoms in Amsterdam ga gin eier inzatten. Jao 't laeven van 'n tramstationholder was niet eenvoudeg in die tied.

Dat tremmeken is het onderwerp van de muurschildering deur Rianne. An het end van de 18e eeuw brak veur Nederland de stoomtram tied aan. Völ kilometers stoomtram weden angeleg en het oosten van Gelderland was gin uitzondering hierop. Het was een zogenoemd smalspoor dat maor 75 cm breed was. Dat was ok gebrukelek in Duitsland en gold as baeter veur 't lichtere vevoer dan brejer spoor.

Lok 'Silvolde'

Jammergenog kwammen völ van de Stoomtramwegen in Oost-Gelderland in de twintiger joren van de veurige eeuw in de financiële problemen, en deurum wedden, onder druk van de aoverheid, alle lijnen samengevoeg onder de naam Geldersche Tramweg Maatschappij, een bedrijf dat pas in 1957 de laatste smalspoorlijn ophief en nog völ langer is blieden veurtbestaon als busbedrijf.

't Tremmeken dat Rianne geschilderd het, steet now in het Nederlandse Smalspoormuseum. Disse lok is samen met een personenrijtuig (AB48) en een bagagewagen (GA41) in 2000 bi-j het Nationaal Smalspoor Museum terechtgekomen.

In 1956 is de tram opgeknapt veur toeristische ritten tussen Doesburg en Dörkem i.v.m. het 75-jorig jubileum van de Geldersche Tramweg Maatschappij. In de zomer van 1957 weden disse ritten herhaald vanwaeg het enorme succes in 1956. Nao opheffing van de laatste tramlijn in 1957 wed de tram deur de GTW nog in depot Dörkem bewaard. ▶

Disse foto is uut de joren vieftig. In de boch zie'j rechs nog de rails liggen.

Een heel ander tremmeke bi-j het veurmaolige 'patronaats-gebouw in het centrum van Sillevold.

Blagen op de tramrails an de Ulfseweg. De man met de schup steet vaker op foto's uut die tied. En altied met de schup op zien scholder.

<https://www.riannetekaart.com> Klik!

5 mei 2019. Rianne leg de laatste hand an heur muurschildering.

De plek van de muurschildering is iets rechs van de plek woor de man achteran met de fiets steet. I-j ziet den waoghals tussen de tramrails staon.

Opa vetelt

deur Joop

Aktief is opa al lang niet meer
Mao bi-j een borreltjen en een sigaar
Vetelt opa nog met verve van weleer
Toen e in de bouw begon as metselaar

Wi-j mosten, zo vahaalt opa dan
's Margens vrog uut de veren
Trokken meteen de werkboks an
In plaats van mooie hippe kleren

Dan fietsend op weg naor ons werk
Het busje van de baas beston nog niet
En eerlek woor al klinkt het nogal sterk
Wi-j wazzen altied ruum op tied

Wi-j vedienden toen per uur
Tien hele stuvers en een cent
Veur die tied was dat al völ te duur
En vakantiebonnen he'k nooit gekend

Mien eerste baas had twee zonen
De ene hiel van grote batsen *
En de ander van hele laege lonen
Schulen veur de raegen wazzen fratsen

Elke metselaar had een opperman
Den mos de stenen sjouwen
En as der door tied veur was dan
Kon e ok nog steigers bouwen

Toen stonnen wi-j nog in de bouw
Op klompen op een steiger van holt
Anmeka geknup met meters touw
Bi-j de eerste steen ston de Bokma kold

Op de veiligheid wed nooit gelet
Gin grote helmen op onze kop
Ok kenden wi-j nog gin Arbowet
En gingen op klompen de steiger op

Cadeau he'w 't nooit gekregen
Der was gin vakbond met 'n C.A.O.
Ok gin nylon pak veur de regen
En op de steiger ontbrak de radio

Mao glunderend kan opa nog vehalen
Hoe ze zaoterdays um een uur of twee
Naodat de baas was waezen uutbetalen
Gezellig 'n borreltjen pikten in 'n bruun café

Jao, zo ging dat vrogger in de bouw
Het laeven was toen nog niet zo jachtig
Ik heb dan ok helemaal gin berouw
En vind het altied nog aeven prachtig

Mao mien jong, dat kömp natuurlek ook
Da'j de mooie dingen in 't laeven ontholt
En de minder mooie vedwienen laot as rook
A'j dat könt, mien jong, dan wo'j gelukkig old

En nao een forse trek an zien sigaar
Ok het borreltjen veget e niet
Besluit opa dan met een weids gebaar
Jao, mien jong, het was een mooie tied

Ettens Dialek

* Een bats is een grote schop. Ook wel panschop genoemd.

veurzitter Jan

Beste Eigenspraoker en andere pröttel,

Zoas dat heurt in mei, hebben veschillende veugeltjes van d'Eigenspaok weer wat eier geleg. Sommege laezers vonnen echter dat wi-j te völ schreven want die kunnen onze krant in een maond nog ga niet utkriegen. Doorum een angepasste, wat dunner blad. Schaelt ok weer an portokosten.

Jullie hebben, as 't goed is, de dag van de arbeid al arbeidend deurgebrach. Eiges had ik niet goed op de daotum gelet en dus mieken mien vrouw en ik 'n mooie fietstoch in de buurt van Raesfeld. Eers een stuksken met de auto, want 't mot wel hobby blieden, en doornao rondum dat plaetsken met dat mooie kasteel zo'n viefteg kilometer rondgereien. Wi-j hadden ons vegis, want op 1 mei mo'j niet in Duitsland fietsen. Door wödt dan niet gearbeid, maor ok deur zowat iedereen heaveg gefiets en gewandeld! Wat mien 't meest opviel, waren de groepen jongeluj die rondliepen met 'n al dan niet eigesgemaakte drankkar worop veural völ bier lag. Van die bierkarretjes zunt wi-j der op 1 mei wel een stuk of zes tegengekommen. Ieder zien hobby, mo'j maor denken.

Vri-je tied en drank schient in Duitsland en met wat ik metgemaak heb in Zwitserland een vanzelfsprekende combinatie te zun. Veural op sommege Christeleke feesdagen geet 't der door dan döstig an toe! Volges een artikeltje dat ik tijdens mien fietstoch naor Rome in een Duitse krant las, is Hemelvaartsdag in Duitsland veural een mannenfeest. Die zoe-
pen zich op den dag klem en ok in Zwitserland zag ik een aantal angeschaoten keerls. Het 'Steinwerfen' op disse dag was echter ok veur mien helemoal ni-j. Met dit olde ritueel proberen ze in een zeer beperkte tied zovöl mögeliijk geheel doorop onvoorbereide veurbi-jgangers te raken um zo weer een ni-je 'Himmelfahrt' te veroorzaken! Wel bugen ze doornao eerbiedeg veur het slachtoffer! Ik bun bli-j da'k doorvan een unieke opname kan laoten zien.

A'j op 't plaatje rechts klik, zie'j 't filmpje da'k der toen van geschaoten heb. 't Is maor da'j gewaarschouwd bun: Met Hemelvaartsdag en da's dit jaar op 30 mei, mo'j dus niet in Zwitserland waezen!

